

Dim delweddau map

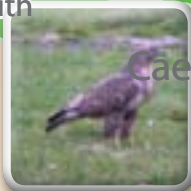
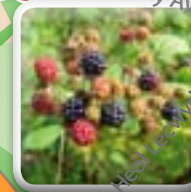
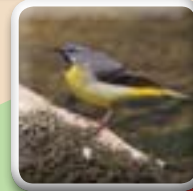
BYWYD GWYLLT LLWYBR ELÁI

Bydd y daflen hon yn eich helpu i adnabod y planhigion, anifeiliaid ac adar mwyaf cyffredin a welir ar hyd y Llwybr Elái. Mae nifer o lefydd lle gallwch weld yr afon. Cymerwch eiliad i edrych a gwrando ar y bywyd gwyllt - cewch eich synnu faint allwch chi ei weld a'i glywed. Cliciwch ar ddelweddau i ddarganfod mwy...

I gael rhagor o wybodaeth am gyfleoedd eraill i fwynhau cefn gwlad ar garreg eich drws, cysylltwch â Thîm Cefn Gwlad y Cyngor.
Ffôn: 029 2087 3230
E-bost: countryside@caerdydd.gov.uk
Gwefan: www.caerdydd.gov.uk/cefnngwlad,
www.caerdydd.gov.uk/bioamrywiaeth, www.caerdyddawyragored.com

ALLWEDD

- Parcio
- Llwybr Trelái

A48

Coedwig Plymouth

Caerau

Trelái

Parc Trelái

Coetir Lecwydd

Lecwydd

Heol Penarth

A4232

B4267

A4167

A4232

B4488

Ffordd Caerdydd

Sain Ffagan

Heol Ddwyrain y Bont-faen

Heol Ddwyrainiol y Bont-faen

Lawrenny Avenue

Ninian Park Road

Sloer Road

Grand Avenue

Heol Penarth

A4232

B4267

A4167

A4232

B4488

Ffordd Caerdydd

Sain Ffagan

Heol Ddwyrain y Bont-faen

Heol Ddwyrainiol y Bont-faen

Lawrenny Avenue

Ninian Park Road

Sloer Road

Grand Avenue

Heol Penarth

A4232

B4267

A4167

A4232

B4488

Ffordd Caerdydd

Sain Ffagan

Heol Ddwyrain y Bont-faen

Heol Ddwyrainiol y Bont-faen

Lawrenny Avenue

Ninian Park Road

Sloer Road

Grand Avenue

Heol Penarth

A4232

B4267

A4167

A4232

B4488

Ffordd Caerdydd

Sain Ffagan

Heol Ddwyrain y Bont-faen

Heol Ddwyrainiol y Bont-faen

Lawrenny Avenue

Ninian Park Road

Sloer Road

Grand Avenue

Heol Penarth

A4232

B4267

A4167

A4232

B4488

Ffordd Caerdydd

Sain Ffagan

Heol Ddwyrain y Bont-faen

Heol Ddwyrainiol y Bont-faen

Lawrenny Avenue

Ninian Park Road

Sloer Road

Grand Avenue

Heol Penarth

A4232

B4267

A4167

A4232

B4488

Ffordd Caerdydd

Sain Ffagan

Heol Ddwyrain y Bont-faen

Heol Ddwyrainiol y Bont-faen

Lawrenny Avenue

Ninian Park Road

Sloer Road

Grand Avenue

Heol Penarth

A4232

B4267

A4167

A4232

B4488

Ffordd Caerdydd

Sain Ffagan

Heol Ddwyrain y Bont-faen

Heol Ddwyrainiol y Bont-faen

Lawrenny Avenue

Ninian Park Road

Sloer Road

Grand Avenue

Heol Penarth

A4232

B4267

A4167

A4232

B4488

Ffordd Caerdydd

Sain Ffagan

Heol Ddwyrain y Bont-faen

Heol Ddwyrainiol y Bont-faen

Lawrenny Avenue

Ninian Park Road

Sloer Road

Grand Avenue

Heol Penarth

A4232

B4267

A4167

A4232

B4488

Ffordd Caerdydd

Sain Ffagan

Heol Ddwyrain y Bont-faen

Heol Ddwyrainiol y Bont-faen

Lawrenny Avenue

Ninian Park Road

Sloer Road

Grand Avenue

Heol Penarth

A4232

B4267

A4167

A4232

B4488

Ffordd Caerdydd

Sain Ffagan

Heol Ddwyrain y Bont-faen

Heol Ddwyrainiol y Bont-faen

Lawrenny Avenue

Ninian Park Road

Sloer Road

Grand Avenue

Heol Penarth

A4232

B4267

A4167

A4232

B4488

Ffordd Caerdydd

Sain Ffagan

Heol Ddwyrain y Bont-faen

Heol Ddwyrainiol y Bont-faen

Lawrenny Avenue

Ninian Park Road

Sloer Road

Grand Avenue

Heol Penarth

A4232

B4267

A4167

A4232

B4488

Ffordd Caerdydd

Sain Ffagan

Heol Ddwyrain y Bont-faen

Heol Ddwyrainiol y Bont-faen

Lawrenny Avenue

Ninian Park Road

Sloer Road

Grand Avenue

Heol Penarth

A4232

B4267

A4167

A4232

B4488

Ffordd Caerdydd

Sain Ffagan

Heol Ddwyrain y Bont-faen

Heol Ddwyrainiol y Bont-faen

Lawrenny Avenue

Ninian Park Road

Sloer Road

Grand Avenue

Heol Penarth

A4232

B4267

A4167

A4232

B4488

Ffordd Caerdydd

Sain Ffagan

Heol Ddwyrain y Bont-faen

Heol Ddwyrainiol y Bont-faen

Lawrenny Avenue

Ninian Park Road

Sloer Road

Grand Avenue

Heol Penarth

A4232

B4267

A4167

A4232

B4488

Ffordd Caerdydd

Sain Ffagan

Heol Ddwyrain y Bont-faen

Heol Ddwyrainiol y Bont-faen

Lawrenny Avenue

Ninian Park Road

Sloer Road

Grand Avenue

Heol Penarth

A4232

B4267

A4167

A4232

B4488

Ffordd Caerdydd

Sain Ffagan

Heol Ddwyrain y Bont-faen

Heol Ddwyrainiol y Bont-faen

Lawrenny Avenue

Ninian Park Road

Sloer Road

Grand Avenue

Heol Penarth

A4232

B4267

A4167

A4232

B4488

Ffordd Caerdydd

Sain Ffagan

Heol Ddwyrain y Bont-faen

Heol Ddwyrainiol y Bont-faen

Lawrenny Avenue

Ninian Park Road

Sloer Road

Grand Avenue

Heol Penarth

A4232

B4267

A4167

A4232

B4488

Ffordd Caerdydd

Sain Ffagan

Heol Ddwyrain y Bont-faen

Heol Ddwyrainiol y Bont-faen

Lawrenny Avenue

Ninian Park Road

Sloer Road

Grand Avenue

Heol Penarth

A4232

B4267

A4167

A4232

B4488

Ffordd Caerdydd

Sain Ffagan

Heol Ddwyrain y Bont-faen

Heol Ddwyrainiol y Bont-faen

Lawrenny Avenue

Ninian Park Road

Sloer Road

Grand Avenue

Heol Penarth

A4232

B4267

A4167

A4232

B4488

Y FANTELL GOCH

Mae'r iâr fach yr haf liwgar hon yn un o'r hawsaf i'w hadnabod. Mae du'r adenydd yn cyferbynnu â'r croeslinellau coch llachar a'r patrymau gwyn. Os edrychwch yn fanylach, gwelwch smotiau bach glas ar waelod yr adenydd. Maent yn ymfudo i'r wlad hon o Ogledd Affrica a de Ewrop gan gyrraedd ym mis Mai a mis Mehefin. Gellir eu gweld yn hedfan tan fis Tachwedd. Blodau'r gynffon las, iorwg blodeuol a ffrwythau sy'n pydru yw eu hoff fwydydd. Mae'r lindys yn byw ar ddanadl yn bennaf ac maent yn creu pebyll bychain yn orchudd i'w hunain wrth iddynt dyfu'n oedolion.

GWERNEN

planhigyn nodedig gan mai hi yw'r unig goeden gollddail sy'n cynhyrchu casys hadau ar ffurf conau. Mae'r hadau yn fwyd yn y gaeaf i adar fel y Llinos Werdd sydd a phig arbennig o fach a phigog i agor y conau hadau. Mae gwawr borffor i'r canghennau sy'n peri i'r goeden fod yn lliwgar yn y gaeaf wedi i'r dail gwympto. Defnyddid siarcol o bren gwernen mewn powdwr gynnau slawer dydd.

GWENNOL Y GLENNYDD

Ar yr olwg gyntaf mae'r rhain yn edrych fel Gwennol y Bondo. Ond os treuliwch peth amser yn eu gwyllo, gwelwch eu bod yn llai o faint, a thra bod Gwennol y Bondo yn las-ddu, mae Gwennol y Glennydd yn frown tywyll. Mae ganddynt ên wen hefyd. Mae Gwennol y Glennydd yn nythu mewn cytrefi mewn clogwyni meddal. Mae'n cloddio tyllau yn y clogwyn/glannau'r afon. Weithiau, bydd yn nythu mewn tyllau sydd yno'n barod, megis pibau glaw. Mae glannau'r afon yn ardal Sain Ffagan yn dywodlyd ac yn safleoedd nythu delfrydol. Gellir eu gweld ar hyd y glannau o fis Mawrth i fis Medi cyn iddynt hedfan i Affrica ar gyfer y Gaeaf.

CLYCHAU'R GOG

Gellir gweld Clychau'r Gog yn y gwanwyn fel carped ar lawr coetiroedd Ffawydd. Oherwydd eu bod yn ymddangos yn gynnar yn y flwyddyn, gall y planhigion fanteisio ar oleuni'r haul sy'n cyrraedd y ddaear cyn i ddail newydd y coed ei guddio. Dyma pam y gwelir lluo o flodau gwyllt mewn coetiroedd yn y gwanwyn. Fodd bynnag, mae ein Clychau'r Gog cynhenid o dan fygythiad gan Glychau'r Gog Sbaeneg a gyflwynwyd i erddi yn yr 17eg Ganrif, sydd bellach yn croesfridio â'r rhywogaeth frodorol.

HWYADEN WYLLT

Dyma'n hwyaden fwyaf cyffredin ni. Gellir eu gweld ar unrhyw ran o'r afon. Mae gan y gwrywod golygus ben gwyrdd tywyll a phlu porffor-frown ar eu brest. Mae'r fenyw yn fwy pŵl o'i chymharu, ond mae ganddi batrwm brith hyfryd brown. Maent yn bwyta hadau, mes, aeron, planhigion, pryfed, amffibiaid a physgod cregyn.

MWYAR DUON

Mae gan lwyn mwyar duon flodau gwyn neu binc rhwng mis Mai a mis Tachwedd a bydd y ffrwythau'n ymddangos ym mis Awst. Mae'r dail a'r blodau yn ffynhonnell fwyd bwysig ar gyfer ieir bach yr haf, gwyfynod a'u lindys. Mae'r mwyar yn cael eu bwyta gan adar, mamaliaid, pryfed a phobl.

BARF YR HEN WR

Mae'r planhigyn nodweddiadol hwn i'w weld ar ei orau yn hwyr yn yr hydref man fo'r pennau hadau blewog i'w gweld. Mae'n fwyd i nifer o wyfynod, gwenyn a phryfed hofran. Mae adar a mamaliaid bychain yn defnyddio'r pennau hadau blewog fel deunydd nythu.

BRONWEN Y DŴR

mae hwn yn aderyn nodweddiadol o Ddyfrffyrdd Prydain. Mae'n aderyn bach a thew ac yn debyg i aderyn du brown â brest wen. Mae'n arfer ganddo siglo lan a lawr mewn ffordd nodweddiadol, a gwelir ei amrannau gwyn yn amlwg pan fydd yn cau ei lygaid. Mae'r aderyn hwn yn chwilio am fwyd trwy gerdded o dan y dŵr. Mae'n bwydo ar larfae pryfaid a berdys dŵr croyw. Mae'n adeiladu nythod ar silffoedd, yn enwedig o dan bontydd neu ymysg gwreiddiau coed.

TEGEIRIAN BRYCH

Dyma'r tegeirian mwyaf cyffredin o degeirianau Prydain. Gellir eu gweld ar arglawdd yr A4232 ar y rhan o Lwybr Elái sydd rhwng Heol Penarth a Lecwydd. Mae'r ardal hon yn addas ar eu cyfer gan mai deunyddiau calchog a chalchfaen a ddefnyddiwyd i greu'r arglawdd. Gellir adnabod y planhigion trwy chwilio am y smotiau hir tywyll ar y dail. Mae'r blodau gan amlaf yn binc tywyll i binc golau gyda phatrwm smotyn a llinell ar ymyl y petalau, ond gall eu lliw amrywio. Maent yn blodeuo rhwng Mehefin a dechrau Awst.

MADFALL DDŴR GRIBOG

Y fwyaf o dair rhywogaeth o fadfall ddŵr sydd yn y DU. Maent yn tyfu i hyd at ryw 15cm o hyd. Yn y tymor cenhedlu mae gan y gwrywod grib wych ar hyd eu cefnau. Mae'r oedolion yn dywyll a chanddynt groen dafadennog. Mae gan y gwrywod a'r benywod foliau lliwgar oren gyda smotiau duon. Er eu bod yn dodwy eu hwiau a bod yr ifanc yn datblygu mewn pyllau, maent yn treulio'r rhan fwyaf o'r flwyddyn mewn manau llaith ar y tir, o dan foncyffion er enghraifft. Gall y benywod ddodwy hyd at 300 o wyau dros nifer o wythnosau rhwng mis Ebrill a mis Mehefin.

GWELYAU CYRS

Mae cyrs yn gallu bod yn dda iawn yn codi'r maetholion o'r dŵr ac felly fe'u defnyddir yn aml i lanhau carthffosiaeth ddomestig mewn rhai rhannau o Brydain. Mae Gwelyau Cyrs hefyd yn amddiffyn glannau llynnoedd a gwelyau afonydd rhag cael eu herydu, ac maent yn gynefin pwysig i fywyd gwylt.

GLAS Y DORLAN

Fel arfer, byddwch yn clywed yr aderyn adnabyddus hwn cyn ei weld. Mae ei alwad yn sŵn yn 'tsreee' main a gwichlyd. Mae'r adar trawiadol hyn tua'r un maint ag aderyn y to, gyda chefn glaswyrdd a bol oren; fe'u gwelir gan amlaf fel fflach o oren a glas wrth iddynt hedfan yn chwim ar hyd yr afon. Mae Glas y Dorlan yn nythu mewn twneli ar lannau'r afon. Mae'n bwyta pysgod a phryfed dyfrol. Os byddwch yn lwcus efallai y gwelwch un yn pysgota o glwyd.

CWCWLL Y MYNACH

Mae'r planhigyn deniadol hwn yn un o nodweddion Safle o Diddordeb Gwyddonol Arbennig (SoDdGA) Afon Elái, sy'n gadarnle i'r rhywogaeth yn y DU. Mae'n tyfu ychydig dros 1 fetr o uchder a chanddo flodau porffor llabedog sy'n ffurfio siâp cwcwll. Mae'n tyfu ar lannau'r afon mewn lleoliadau cysgodol ac yn blodeuo rhwng mis Mai a mis Medi. Mae'r planhigion yn wenwynig iawn, a gall achosi llid difrifol os daw i gysylltiad â'r croen. Mae'n well peidio â chyffwrdd y planhigyn o gwbl.

SIGLEN LWYD

Tua'r un maint â'r Siglen Fraith, gellir adnabod y Siglen Lwyd gan y rhannau uchaf glaslwyd a'r streipen wen dros y llygaid. Mae gan y gwrywod wddf lliw du a brest lliw lemwn, ac mae gan y fenyw wddf a brest wen. Maent yn bwydo ar bryfed ac infertebratau eraill, gan eu dal trwy eu cipio o'r awyr yn aml. Maent yn siglo'u cynffon bron drwy'r amser wrth sefyll a gellir eu gweld gan amlaf yn gwneud hyn ar greigiau yn yr afon.

FFROMLYS CHWARENNOG

(neu Jac y Neidiwr) - cyflwynwyd y planhigyn hwn, sy'n berthynas i Flodau'r Gannwyll, i Brydain yn 1839. Wedi iddynt ddianc o erddi, llwyddodd y planhigion i gytreffi glannau afonydd gan fod yr hadau yn glanio ar y dŵr ac yn cael eu golchi i lawr yr afon. Erbyn hyn mae'n rhywogaeth ymledol sy'n trechu'r planhigion brodorol, ac mae'n anodd iawn cael gwared arni. Mae'r blodau'n lliw pinc-porffor amrywiol, a gellir eu gweld rhwng mis Mehefin a mis Hydref. Daw codennau hadau wedyn, sy'n ffrwydro'n agored os cânt eu cyffwrdd pan fyddant yn aeddfed. Mae'r segmentau'n cyrlio'n ôl ar ei hunain ac yn taflu'r hadau i fyny hyd at 7 metr i'r awyr.

DYFRGI

Mae dyfrgwn yn famaliaid swil a nosol, ond, gyda lwc, efallai y gwelwch un yn nofio yn yr afon neu'n cerdded ar hyd ei glannau. Pysgod yw eu diet yn bennaf, ond byddant hefyd yn bwyta adar, mamaliaid bychain, amffibiaid, cramenogion (pysgod cregyn) a molysgiaid. Mae gan ddyfrgwn diriogaethau enfawr sy'n ymestyn weithiau hyd at 40 km ar hyd afon. Maent yn gorffwys a chenhedlu mewn gwâl neu lystyfiant trwchus ar lannau'r afon. Mae'n llawer mwy tebygol y gwelwch faw Dyfrgi na'r Dyfrgi ei hun. Maent yn gollwng eu baw mewn mannau amlwg fel arfer fel ar garreg fawr yn y dŵr.

Y CRËYR GLAS

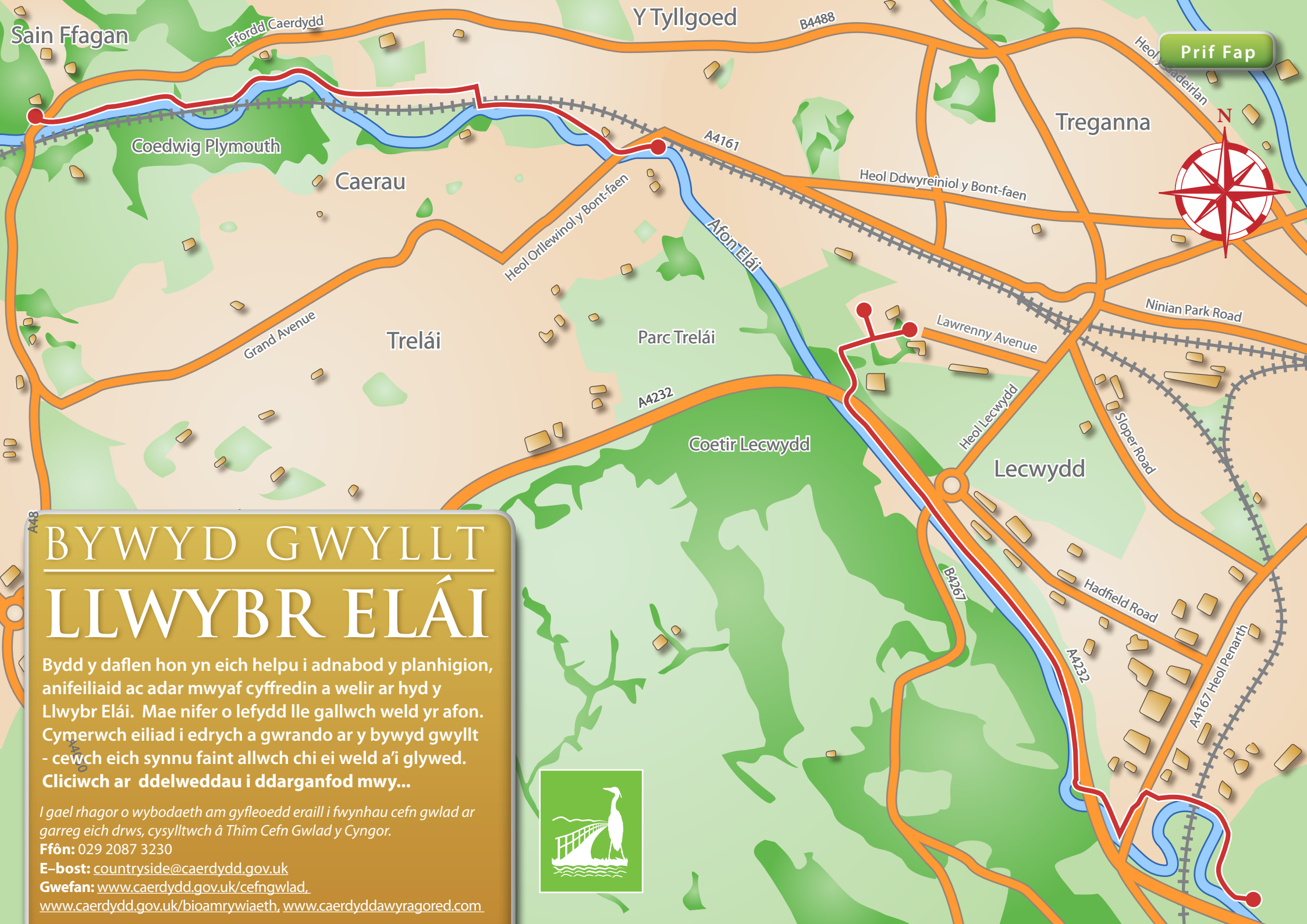
Gellir gweld yr aderyn hwn weithiau yn edrych am bysgod wrth ymyl glan yr afon ac mewn dŵr bâs. Maent hefyd yn bwyta mamaliaid bychain, adar, amffibiaid a larfae pryfed. Lled adenydd Crehyrod Gleision yw 175cm – 195cm a gallant fyw am hyd at bum mlynedd ar hugain. Maent yn nythu mewn coed, mewn cytrefi a elwir yn Grëyrfeydd.

BWNCATH

Aderyn ysglyfaethus mwyaf yr ardal, a gellir ei weld ar hyd Llwybr Elái i gyd. Mae ganddo rannau uchaf brown a phatrwm gwyn a brown ar ei rannau isaf, sy'n amrywio rhwng pob aderyn unigol. Mae'n nythu mewn coetiroedd a gellir ei weld yn aml yn cylchu ar awelon cynnes gan hela ei ysglyfaeth. Bydd yn bwyta mamaliaid bychain fel llygod pengrwn a chwingod, adar, pryfed, mwydod ac anifeiliaid marw.

Prif Fap

BYWYD GWYLLT LLWYBR ELÁI

Bydd y daflen hon yn eich helpu i adnabod y planhigion, anifeiliaid ac adar mwyaf cyffredin a welir ar hyd y Llwybr Elái. Mae nifer o lefydd lle gallwch weld yr afon. Cymerwch eiliad i edrych a gwrando ar y bywyd gwyllt - cewch eich synnu faint allwch chi ei weld a'i glywed. Cliciwch ar ddelweddau i ddarganfod mwy...

I gael rhagor o wybodaeth am gyfleoedd eraill i fwynhau cefn gwlad ar garreg eich drws, cysylltwch â Thîm Cefn Gwlad y Cyngor.

Ffôn: 029 2087 3230
E-bost: countryside@caerdydd.gov.uk
Gwefan: www.caerdydd.gov.uk/cefn gwlad,
www.caerdydd.gov.uk/bioamrywiaeth, www.caerdyddawyragedd.com

